

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK

Maanedsskrift

Nordborg Kirke

INDHOLD:

Morten Bredsdorff: Johan Ludvig Heiberg og Sønderjylland.

Olav Christensen: Tre nordborgske Præster og deres Slægt.

R. J. Schmidt: Om Kaarene i Halvfjerserne.

RESERVERET

„1731“

**Den lollandske Landbo-
stands Sparekasse**

NAKSKOV Stiftet 1870
Indskudskapital ca. 52 Mill.
Reserver ca. 3,8 Mill.

*Landbostandens
Sparekasse*

Nykøbing F. Tlf. 197 - 1197

Aktieselskabet

Landbobanken i Skive
SALLING BANK

Kontortid: 9—12 og 2—5
Lørdag 9—2.

Telefon 700 . Skive.

Aktieselskabet

*Banken for Hobro
og Omegn*

Aktieselskabet

STRUER BANK

STRUER

Ny jydsk Kjøbstad-Creditforening

Telefoner 4046 - 4047 - 4048

Aarhus

Graasten Bank ^A_S

Kontortid 9—12 & 2—4

Lørdag 9—1

GRAASTEN

Spare- og Laanekassen for Hobro og Omegn

HOBRO — Telefon 13

L. F. T. A.

Banken for Skanderborg og Omegn

Kontortid 10—3 Telefon 516, 517 og 518

Skanderborg

**Sparekassen
for Haderslev Byes Omegn**

Telefon 2133, 2 Linier.

Postgiro 8356.

HADERSLEV.

***Sparekassen for Svendborg
og Omegn***

Svendborg

Horsens Landbobank ^A_S

Kontortid 9¹/₂-12¹/₂ og 2¹/₂-4¹/₂

HORSENS

Sparekassen i Nykøbing paa Falster

Indskudskapital ca. 41 Mill. Kr.

Reserver ca. 4 Mill. Kr.

Telefon 216

Sønderjyllands Kreditforening
Haderslev

***Støt de
sønderjydske Indsamlinger***

Sparekassen for Randers By og Omegn

Kontortid 10—1 og 3—5

„Telefon 3310 (4 Linier).“

Randers

Reserveret

„B“.

SPAREKASSEN FOR THISTED AMT

Stiftet 1829

Telefon 2 og 502

Kontortid 10-12 og 14-17

Aktieselskabet

Handels- og Landbrugsbanken

Silkeborg

Telf. 1024 (4 Linier)

Sønderjyds Teglindustri

Nordre Fasanvej 217 - København N.
Telf. C. 4520 - Tæge 1700 - Tæge 1717

Facadesten, flammede Sten, Tagsten, Drænrør
Alle Bygningsartikler

De Forenede Teglværker ved Aarhus. Aktieselskab

Tlf. 644. Kontor: Parkallé 15, Aarhus. Tlf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radialsten, glass. Tagsten og Mursten

Paasch & Larsen, Petersen

Aktieselskab

HORSENS

Telefoner: 207 — 807 — 808

Restaurant

Bryggergaarden - Odense

Byens bedste Spisested

Skal man til og fra

Sønderjylland

benytter man

Sydfynske Jernbaner

Pindstrup Mosebrug

SAVVÆRK & EMBALLAGEFABRIK

Telefon Pindstrup { 13
18

Aktieselskabet

Dampmøllen Victoria

Odense

Eriksen & Christensen

Aktieselskab

Korn og Foderstoffer

Esbjerg

Thisted

Uldspinderi & Tæppefabrik A/S

AKTIESELSKABET

NORDISKE KABEL- OG TRAADFABRIKER

KØBENHAVN F.

Sønderjyds Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY A/S

HØJER

Graasten Teglværk

GRAASTEN

Frøcontoret

(for undersøgt Markfrø)

(Grundlagt 1887)

KOLDING

Leveringer under Statsfrøkon-
trollens selvvirkende Kontrol.

Antager Frøavlere

Rio Radiatorer

Ribe Centralvarme-
Komfurer

Ribe Centralvarme-Kamin

Ribe Kakkelovne

Ribe Kaminer

A/S Ribe Jernstøberi

Ribe Telf. 261 (2 Linjer)
Grundlagt 1848

Hellerup Skolæstfabrik

Aldersrogade 3

København

Telefoner 7519 - 9775

Midtjyllands Ægeksport

ved A. Tornvig-Jensen.

BRANDE

Telefon 84 og 185

Brunkul købes og sælges.

A. Nielsen & Co. A/S.

Nykøbing Falster

Husk

at Dybbøldagens Indsamling i Aar er
den 18. April!

**Støt
Dybbøldagens
Indsamling!**

**Støt
Dybbøldagens
Indsamling!**

Derved fremmes dansk Arbejde paa begge Sider af Danmarks Sydgrænse

*Magasin
du Nord*

v/ Alfred Johansen,
Graasten

A. Jepsen

Trikotagefabrik

Vestergade 43 — — Telf. 221

HERNING

Aktieselskabet

J. C. Modeweg & Søn

København

Det kgl. octr. alm.
Brandassurance-
Compagni

Stiftet 1798

— tegner
alle Arter
af Skades-
forsikring

Hovedkontor:

Højbroplads 10
København K
Tif. Cent. 447

N. C. Kloster

Haderslev

Telf. 2210 - 2211

A/S NICOLAI OUTZEN

Korn - Foderstoffer - Saasæd

HADERSLEV

Aktieselskabet

Vejle Tekstilfabrik

**Dansk
Eternit-Fabrik
A/S**

Telefon 4800

A A L B O R G

JOHAN LUDVIG HEIBERG OG SØNDERJYLLAND

Af Seminarieforstander Morten Bredsdorff.

Ved Nytaarstid 1843 naaede Larmen fra det slesvigholstenske Røre helt ind i Digteren J. L. Heibergs stilfulde, borgerlige Stuer i København. Han var paa dette Tidspunkt endnu det københavnske Publikums fejrede Teaterdigter, der med sine elegante og indsmigrende Vaudeviller havde besejret den gamle Oehlenschläger og med sin overlegne og skarpsindige Kritik skabt sig en i dansk Aandsliv enestaaende Magtstilling som literær Smagsdommer. Hans Horisont rakte vidt, Goethe var hans Mester i Digtekunsten, Hegel hans Autoritet i Tankens Verden, han var fortrolig med baade fransk og spansk Digtekunst og færdedes hjemmevant i Paris, Berlin og Stockholm.

Men saa megen Langsynethed kan være farlig, og det lader sig ikke nægte, at denne aandelige Vejleder for et Par Slægtled ikke havde noget særlig klart Blik for Samtidens store Mænd indenfor hans eget Lands.Grænser, han ringeagtede Grundtvig, haanede H. C. Andersen og oversaa ganske St. Blicher, og han havde meget ringe Sans for, hvad der rørte sig i det jævne danske Folk, hvis endnu uklare politiske Ønsker han ikke delte, og hvis tilstundende nationale Kamp til en Begyndelse næppe kunde forstyrre hans æstetiske og filosofiske Cirkler.

Alligevel sad han inde med visse Forudsætninger for at tale med om begge Dele. Fra sin Barndom i 1790ernes København erindrede han sin jakobinske Faders uforfærdede Angreb paa Enevælden og den paafølgende Landsforvisning i 1799. Han huskede ogsaa de gamle Visekællinger, der ved Nytaarstid gik og raabte i Gaderne: »Nye Almanakker, Dansk og Tydsk!«, idet de dog, af Hensyn til Majestætens tyske Undersaatter, hver anden Gang varierede med: »Tydsk og Dansk!«

Som ung Videnskabsmand drog han i 1822 til Kiels Universitet som

Docent i Dansk Literatur. Det blev nogle kedsommelige, men lærerige Aar. Heiberg kom til Kiel i Forventning om at finde et broderligt Forhold mellem Monarkiets tyske og dets danske Borgere, endnu saa nogenlunde som den beundrede Digter J. H. Voss i 1793 havde udtrykt det i de Vers, hvormed han lesagede sin store Oversættelse af Homer, siddende i Eutin, midt i Hjertet af Holsten, »nahe der fruchtbaren Flur, wo der dänische Pflüger den deutschen, dieser den Dänen versteht, dem gesegneten Erbe der Angeln«.

Han fandt det ganske anderledes. Kun faa Studerende indfandt sig til Heibergs Forelæsninger, hans Kolleger syntes dels provinsielle Pedanter uden dybere videnskabelig Drift, dels politiserende tyske Liberale og Nationalister, for hvem han følte ringe Sympati. I nogle Smaadigte fra hine Aar hedder det, at han følte sig som i Underverdenen. Allerede i 1825 vendte Heiberg tilbage til sit elskede København, hvis Borgerskab han snart lagde for sine Fødder med sit blændende dramatiske og kritiske Forfatterskab, der som intet andet skulde underbygge Københavns førende Stilling i det literære Aandsliv.

Men i Begyndelsen af Fyrerne har Larmen ude fra den fjerne Provins alligevel bragt Uro ind i det stille Studerekammer, hvor hans gamle Mor, Forfatterinden Fru Gyllembourg, og hans unge Hustru, den straalende Skuespillerinde Johanne Luise Heiberg, hyggede om den nu saa berømte og frygtede Professor og vordende Teaterdirektør. Byens Aviser, især »Fædrelandet« og »Stænder-Efterretningerne«, har bragt Referater af stormfulde Møder i Slesvigs Stændersal, og særlig har Mødet den 11. November 1842 vakt Heibergs Interesse og Harmen, samtidig med at Ungdomsminder fra Kiel paany er vaagnet i hans Sind. En Købmand, Hr. P. Hiort Lorenzen, har talt Dansk i Stændersalen, men er blevet vist tilrette af de slesvigholstenske Repræsentanter. En Advokat havde protesteret mod at faa indført danske Referater i Mødets Protokol, en anden, Beseler, havde hævdet, at Tysk var »Forretningssprog« i hele Holsten og Slesvig, følgelig maatte det ogsaa være Forsamlingens Sprog. Mange andre Uklarheder var kommet for Dagen, og en kongelig Resolution af 18. December havde ikke bedret Stillingen synderligt.

Saa er det, at Heiberg i en Pause, inden Møderne i Sommersted og paa Skamlingsbanken paany kaster Ved paa Baalet, griber Pennen og skriver en Nytaarsartikel om det brændende Spørgsmaal. »Dansk og Tydsk« kalder han den, og den er værd at læse endnu i Dag, hvad dette lille Referat forhaabentlig vil godtgøre.

Paany, skriver Heiberg, lyder i vore Øren det gamle Nytaarsraab, Dansk og Tysk, som i vor Barndom, men denne Gang fra Mænd, ikke fra Kællinger. Og det gaar ikke som i gamle Dage ind ad det ene

Øre og ud ad det andet, det fæster Rod i Sindet og vækker alvorlig Bekymring hos hele Nationen.

Det skyldes naturligvis Sprogsagens store og alvorlige Betydning.

Den er ikke bare et politisk Anliggende, hvorom Meningerne kan være delte. Den er en national Livssag. Og det politiske forhold sig til det nationale som Legemet til Sjælen, hvorfor sundttænkende Folk med Rette mere frygter dem som ihjelslaa Sjælen, end dem der ihjelslaa Legemet. Det er vistnok rigtigt, hvad baade vore Konservative og vore Liberale bestandig hævder, at Danskerne er et politisk umodent Folk. Men den, som heraf vil drage den Slutning, at Danskhedens Undergang er nær, tager grundigt fejl. Saa længe Nationalfølelsen er levende til Stede, behøver ingen at frygte Folkets Undergang.

En Regering kan meget vel afslaa en *politisk* Fordring — og Heiberg tænker uden Tvivl paa de ogsaa for ham vederstyggelige Krav om en fri Forfatning, som den borgerlige Presse var begyndt at luften — uden at komme i Strid med Folket. Det kommer først, naar den afslaa en *national* Begæring. I politiske Anliggender er der altid Tale om et paa-den-ene-og-paa-den-anden-Side; nationale Spørgsmaal er Livssager for ethvert Folk. Som Regel føler Folket sig trygt, siger Heiberg med et uventet dristigt Blik til sin naadige Enevoldskonge, fordi det simpelthen stoler paa Regeringens Klogskab. Men der gives Spørgsmaal, hvor det er nødvendigt, at Regeringen har et nationalt Sindelag, at Folkets Hjerter slaar i dens Bryst.

Det var netop paa dette Omraade, Napoleons store Begrænsning kom klart til Syne. Han ringeagtede i Grunden det Nationale og troede, at fornuftige politiske Reformer kunde udfylde Nationalbevidsthedens tomme Plads. Men her tog han fejl. Det var rigtigt, at Kulturen overalt i Europa er den samme, men den er dog forskellig i sine talrige, selvstændige, nationale Former. Baade Digtekunsten, den videnskabelige Forskning og det politiske Liv fremtræder nu en Gang i forskellige Sprog og egne nationale Dragter.

Derfor bliver et Angreb paa Nationaliteten altid et Spørgsmaal om Liv og Død for Folkene. Og farligst er det Attentat, der gælder Sproget, »fordi Sproget er uadskillelig forbundet med den nationale Tanke og den nationale Bevidsthed«. Derfor er det en naturstridig Tanke, at et Folks Kultur skulde kunne bestaa uafhængig af det Sprog, hvori den meddeles, og at det skulde være ligegyldigt, om det bliver Modersmaalet eller et fremmed Sprog, der formidler Aandslivet i Samfundet.

Alt dette har Kongen jo indset, og derfor har han udstedt en Sprogforordning for Hertugdømmet Slesvig (Heiberg sigter til Forordn. af 14. 5. 1840 om Indførelse af dansk Retssprog i de Egne af Sønderjylland, hvor der var dansk Skole- og Kirkesprog).

Men desværre bestaar endnu en Række ældre Forordninger, der afgjort strider mod Aanden i denne, særlig den Bestemmelse, at teologiske og andre Kandidater, der erholder Ansættelse i de dansktalende Dele af Hertugdømmet Slesvig, skal uddannes ved det tyske Universitet i Kiel.

Det burde tværtimod, siger Heiberg med stigende Varme, være en udtrykkelig Betingelse for deres Ansættelse i et dansk Land, at de havde studeret og bestaaet deres Eksamener ved det danske Universitet i København.

Saadanne Fejlgreb fra dansk Side skyldes den gamle overfladiske Betragtning, at Teologi er Teologi, det bliver vel det samme, om det læres paa Dansk eller Tysk. Og saa har man jo da krævet et Vidnesbyrd om, at Kandidaten ogsaa magter det danske Sprog.

Men det er netop Ulykken, at man skiller disse Ting — Kundskaber og Sprogfærdighed — ad. De hører paa det nøjeste sammen i al ægte Dannelse. Og nu kommer den lille Afhandlings kernefulde Grundbetragtning i følgende: »Kun Den, som har modtaget Culturen i et vist Sprog, kan igjen meddele den i det samme; han maa have lært at tænke og føle i det Sprog, hvorigjennem han vil virke paa andres Tanke og Følelse. Den nationale Cultur maa bane sig Vei ind i hans Inderste, maa, saa at sige, have støbt ham i sin ejendommelige Form, og igjennem det nationale Sprog maa han have tilegnet sig denne bestemte Jordbunds Frugter, og have drukket af dens Kildevæld. En dansk Prædikant, som aldrig har hørt Mynster, en dansk Studerende overhovedet, som hverken kjender Holberg eller Baggesen eller Oehlenschläger, han er slet ikke Dansk, om han end har erhvervet sig nok saa megen Færdighed i Sproget«.

Dette gælder især Præsterne; kun ved det Universitet, der samler hele den danske Lærdom, kan den virkelig danske Teolog uddannes til en Missionær for dansk Kultur og Nationalitet. Her kan Heiberg ikke nægte sig en lille Venlighed til Kieleruniversitetet. Dette er jo aldeles ikke noget Midtpunkt for en Landsdels, endsige et Lands aandelige og videnskabelige Kultur, saadan som København er det. »Som Repræsentant for tysk Dannelse er Kiel et Nul for det dannede Tyskland«.

Fik vi en saadan national Reform af de slesvigske Præsters Uddannelse, vilde det ikke vare længe, før baade Dansk og Tysk vilde blive godkendt som »Forretningssprog« i Stænderforsamlingen, »hvor det danske Sprogs Stilling for Tiden er yderst mislig«, hvad Skandalen omkring Lorenzens Foredrag tydeligt viser.

Dersom de valgte Repræsentanter taler Dialekt, saa bør deres Taler naturligvis nedskrives i det Rigssprog, hvortil de hører. Hvad Ty-

skerne behager at kalde »plattendansk«, er ikke en tysk, men en dansk Dialekt. Men det maa overhovedet snart blive vitterligt, ikke blot for Tyskerne, for de ved det, men for Holstenerne, »at det danske Sprog aldeles ikke er en Dialekt, men et Nationalsprog, ligesaa selvstændigt som deres eget, at den danske Literatur besidder Skatte, som Tyskerne maa misunde den, og at den danske Dannelse staar paa et ulige højere Trin end det, hvortil den tydske har bragt det i Holsteen, thi Slesvig kan jo slet ikke komme i Betragtning«.

Med nogle Bemærkninger om Forholdet mellem slesvig-holstensk Provinsialisme og ægte Tyskhed slutter den lille Afhandling, der blev trykt i de af Heiberg udgivne »Intelligensblade«, Nr. 20, i Januar 1843.

Trods sin akademiske Ensighed og den for hele den heibergske Dannelse saa karakteristiske københavnske Selvsikkerhed rummer det lille Stykke adskillige friske og tankevækkende Synspunkter, hvad især Biskop H. L. Martensen — den sidste Slesviger — har fremhævet. I sit lidt snørklede Sprog siger den paa Heibergs Maner i Grunden det samme, som hans Uven og Modstander Grundtvig faa Aar tidligere havde udtrykt i det enkle Vers:

*Modersmaal er vort Hjertesprog,
kun løs er al fremmed Tale.
Det alene i Mund og Bog
kan vække et Folk af Dvale.*

SANDBJERG. Efter Ønske bringer vi Billedet af Sandbjerg i Bladet, da Billedet i Nr. 1 kun fandtes paa Omslaget.

TRE NORDBORGSKE PRÆSTER OG DERES SLÆGT

Af Olav Christensen, Haderslev.

I 1621 blev Anders Christensen Brandt kaldet til Sognepræst i Nordborg. Brandt, der var født ca. 1592 som Søn af Bonde og Kirkeværge i Brande Kristen Andersen og Karen Jespersdatter, havde faaet sin Uddannelse ved Københavns Universitet og havde fra 1620 været Rektor i Nakskov. Gennem Nordborg Kirkebog,¹⁾ som Brandt begyndte at føre, kan vi følge hans Færdens ogsaa udenfor Menigheden, idet Kirkebogen ikke blot, som Pastor Høyer Møller udtaler i Indledningen til sine nordborgske Kirkebogsuddrag, er en Menighedens Dagbog, men ogsaa Præstens personlige.

Brandt, der den 28. Oktober 1621 sang sin »første Messe i Herrens Navn i Hr. Provstens og Hr. Davids og alle Sognefolkenes Nærværelse«, blev den 16. Juni 1622 gift i Nordborg med sin Formands i Embedet Johannes Monrads (1593-1621) Enke Magdalene. Hun, der var født ca. 1598, var Datter af Sognepræst i Nordborg Hieronymus Eriksen (1543-1618) og Cathrine Kuckenmutter (1569-1641). Dette Ægteskab, der var barnløst, varede til 1638, da Hustruen afgik ved Døden den 9.²⁾ og blev begravet den 14. Juni.

Brandt indgik Aaret efter nyt Ægteskab med Hofpræst i Nordborg Dominicus Lorenzens (1585-1639) og Agathe Himkens' (ca. 1603-1664) Datter, der ogsaa hed Magdalene og var døbt 31. August 1623. Han skriver herom i Kirkebogen: »Mandagen den 24. Juni 1639 gjorde F. F. N. N. af stor Naade og Liberalitet min og min kjære Bruds Bryllup paa Slottet udi fyrstelige og andre fornemme Personers Præsentz, som var paa Kindtauff og offrede store Gaver« og »3. Trin.

1) Kilderne er, hvor andet ikke nævnes, Nordbog Kirkebog til dels efter E. Høyer Møller: Kirkebogen for Nørborg paa Als 1621-1776 i Danske Samlinger 1. R., 5. og 6. B., og Otto Fr. Arends: Gejstligheden i Slesvig og Holsten.

2) Arends har 10. Juni. Der staar ganske vist i Kirkebogen: »D. 10de Juni imelem Løverdage og 3die Trin. S. Nat Kl. halvveis 12«; men da 3. Søndag efter Trinitatls 1638 var den 10., maa hun være død 9. Juni.

Nordborg Kirke.

[30. Juni] var F. F. N. N. med adelig Comitatus til Mit til Gjæst, en liden Recompens for Fyrstl. Velgjerning og Naade«.

Vi kan i Brandts hele Embedstid følge hans og hans Hustrus Deltagelse i Nabopræsternes og andres Familiefester, ligesom han beretter om sin egen nærmere Familie, saaledes skriver han 2. Trin. [14. Juni] 1640: »Var jeg og min kjære Hustru udi Korsør til min kjære Broder Casper Brandts³⁾ Bryllup, og prædikede jeg samme Tid udi Kirken. Og forærede ham til Bryllupsskjænk en Sølvkande paa 50 Lod 3 Qv. og gav jeg Bruden 1 Rosenobel og Magdalene gav hende 1 Ducat«.

Den 25. Juli 1661 døde Brandts 2. Hustru; hun blev begravet Torsdag den 1. August, og som Brandt skriver: »havde den S. Hustru den Ære, at F. N. Hertug Hans Bugislav baade var til stede udi Kirken til Liigprædiken, og siden ogsaa Gjæst udi Huset, saavel som alle Sognepræster, Capellaner og Degnene udi Landet, og hendes næste Forvandre i Sønderborg

*I Verden er ingen Sorg saa stor,
Der findes ej saadan Smerte,
Som naar den dør og lægges i Jord,
Som var dit halve Hjerte!«*

Selv døde Anders Brandt efter at have været upasselig en 14 Dages Tid og i 5 Dage at maatte have holdt Sengen paa et Besøg hos Datter-

3) Borgmester i Korsør, født 6. November 1607, død i Korsør 17. Januar og begr. 31. Januar 1677. Var gift med Anna Poulsdatter. Uden Børn. (Jfr. Personalhist. Tidsskrift 1919. 7. R., 3. B., s. 172).

ren og Svigersønnen i Asserballe Præstegaard den 11. Oktober 1670 om Morgenen Kl. henved 7. Han blev begravet i Nordborg den 20. Oktober, og der blev i den Anledning ofret til Provsten 8 Rdl., til Capellanen 2 Rdl., til Degnen 4 Mark og til Præceptor 1 Rdl.

Brandt havde været Sognepræst til Tontoft (Nordborg) Menighed i 49 Aar og 8 Uger og i den Tid døbt 1303 Børn, viet 327 Par og begravet 1090 Personer. Han havde i sit 2. Ægteskab 5 Børn:

1. Frederik Brandt, født i Nordborg 3. Dec. og døbt 12. Dec. 1641. Faderen skriver i Kirkebogen i Anledning af dette sit første Barns Fødsel og Daab: »Fredag den 3. December mellem Kl. 7 og 8 Aften blev min kjære Hustru forløst og velsignet med en Søn (udi Tyrens Tegn, under Jupiters Planet med Quadrant aspect), tilstedeværende Højbaarne Fyrstinde Eleonore og andre gode Hustruer her i Byen. Utinam fausto sidere!⁴⁾ At det Ønske, som staaer i Ruths Bog 4 c. 11 v., maatte gjælde og blive over os. 3. Adv. [= 12. Dec.] døbte Provsten i Hagenbjerg Hr. Christen vores lille Søn, som F. N. Hertug Frederik holdt til Daaben, og kaldte ham Frederik. Og var samme Barns Faddere Velb. Hofmester Chr. von Offenbergh, item vare og Faddere af Præster og Præstevinder, Borgere og Borgersker af Flensborg og Sønderborg. Gud unde samme lille Frederik at fremvoxe og tiltage i Alder, Yndest, Viisdom og Naade, baade hos Gud og Mennesker, hvilket hans kjære Faddere ogsaa have ønsket ham«.

Frederik Brandt kom 1655 i Skole i Sønderborg, hvor han »blev sat til Regnskab«, og den 16. Februar 1657 i Lære som Barber i samme By hos Mester Samuel Barber. Senere maa han have nedsat sig i Nordborg, idet Faderen Onsdag den 16. September viede ham »og sin kjære Fæstemø Eleonore Nicolais tilsammen udi Frederik Brands eget Huus udi F. N. etc. Nærværelse«. Frederik Brandt, der døde i Nordborg 15. December og blev begravet 20. eller 21. December 1688, havde mindst 2 Børn:

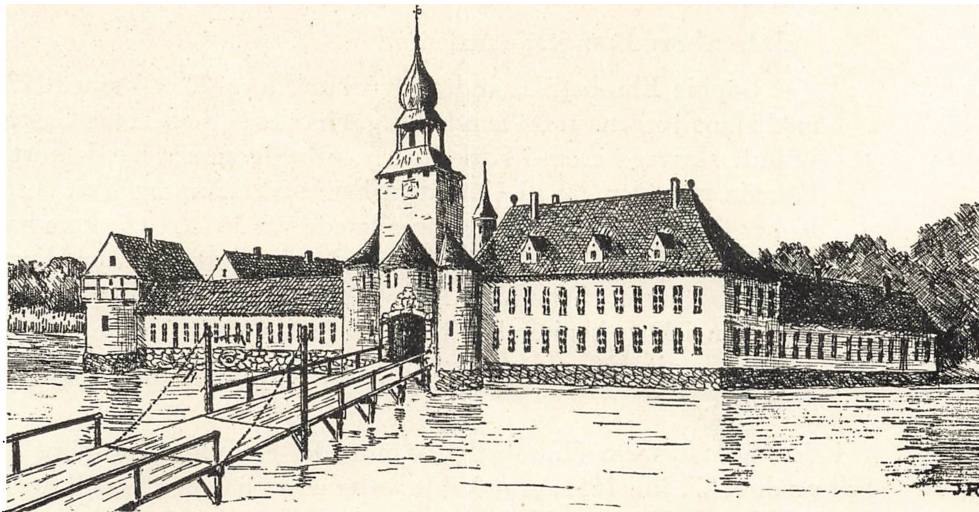
a. Johan Frederik Brandt, f. 1672, begravet i Nordborg 17. Maj 1743, Kirkeværg, og

b. Caspar Brandt, døbt i Nordborg 22. August 1675.

2. Christian Brandt, f. i Nordborg 4. Marts døbt 13. Marts 1644. Se nedenfor.

3. Dominicus Brandt, der er født i Nordborg 17. December 1646 og døbt 1. Januar 1647, blev holdt til Daaben af Hertug Hans Bugislav. 1655 kom han i Skole i Sønderborg, overflyttedes den 30. April 1660 til Flensborg og i Marts 1663 til Odense Skole, hvorfra han blev Student

⁴⁾ Gid (det maa være) under en lykkelig Stjerne!

Nordborg Slot efter Genopbygningen 1678.

1665. I 1669 afsluttede han sine Studier ved Københavns Universitet og blev 8. Oktober 1669 Kapellan i Rise og Marstal paa Ærø og senere 1674 indtil sin Død ca. 1703 Sognepræst samme Sted. Han blev gift i Nordborg 1669 med Sophie Elisabeth Glamann, født ca. 1654, Datter af fyrstelig lyksborgsk Amtsskriver Hans Glamann (eller Gloumand)⁵⁾ og Ingeborg Thorsen, der var Datter af Diakon i Sønderborg Johs. Thorsen (1593-1658). Der fortælles fra dette Bryllup, at Bruden, der kun var Barn i Alder og Sind, Bryllupsaftenen løb ned paa Gaden og spillede Bold med Drengene, medens hendes Mand søgte efter hende allevegne hjemme i Præstegaarden, indtil han endelig fandt hende mellem Børnene.⁶⁾

Der var i dette Ægteskab mindst 5 Børn:

a. Christian August Brandt, der blev gift i Nordborg den 3. November 1729 med Margaretha Dorothea Nielsen, født i Nordborg 8. September og døbt 10. September 1708, Datter af Sognepræst i Nordborg Daniel Nielsen (1660-1721) og Valborg Thorstraten (1671-1742).

b. Eleonore Elisabeth Brandt, der blev gift 1. Gang i Nordborg 3. Juni 1714 med Bager og Kirkeværge Hans Clementsen Haudendorff (Hagendorff), død i Nordborg 1728, begravet 29. December, og 2. Gang i Nordborg 7. Maj 1733 med Jacob Jepsen Bager.

5) H. Ehrencron-Müller, Forfatterlexikon II 1925, S. 32,

6) Sdj. Maanedsskrift 1936/37 S. 127.

c. Hans Caspar Brandt, født i Rise 14. Januar 1688. Se nedenfor.

d. Ingeborg Brandt. Se nedenfor.

e. Sophie Elisabeth Brandt, gift i Nordborg 20. Oktober 1728 med Hans Jørgensen fra Sønderborg. Hendes Broder Hans Caspar Brandt skriver herom i Kirkebogen: »Brudgommen havde boet i Batavia paa Øen Java i Ostindien henved 32 Aar, og havt der 2 Koner til Ægte. Tilsidst der han allerede var 56 Aar gl., kom han igjen til sit Fædreland og Stad, og som han kort efter sin Hjemkomst begjærte efter Guds Forsyn min yngste Søster til Ægte, blev han i Dag henimod Aften i nogle faa gode Venners Nærværelse i mit Huus copuleret, og derpaa givet et lidet Aftensmaaltid«.

4. Eleonore Lisbeth (Elisabeth) Brandt, der er født i Nordborg 23. Juli og døbt 27. Juli 1651, er opkaldt »efter vores naadige Fyrstinde og hendes Naades Datter«. Hun blev den 10. November 1667 i Sønderborg Kirke viet »til Ærlig og Velagtet Person Rotger Kruse, og blev Brylluppet holdt paa Raadhuset udi baade Geistlige og verdslige fornemme Gjæsters Nærværelse. Og lod F. N. Hertug Hans Bugislav Bruden føre og lede til Kirken og fra, ved F. N. Gesandte, nemlig Ærlig og Velbyrdig Mand Junker Hans Frederik, F. N. Jægermester, og Brylluppet høitidelig holdet i 2 Dage paa Raadhuset«.

Eleonore Brandt døde 1687 og blev begravet i Sønderborg den 19. Maj. Ægtefællen Rotger Kruse indgik nyt Ægteskab i Egen den 13. Februar 1689 med Margrethe Brand.

5. Magdalena, der er født i Nordborg 6. Juni og døbt 14. Juni 1654, blev Onsdag den 15. Juli 1668 — kun 14 Aar gammel — gift 1. Gang i Nordborg med Steen Poulsen Rhode, født i Karlebo 6. Januar 1621, død i Asserballe 25. September og begravet 3. Oktober 1679, Sognepræst i Asserballe 1653-79, Søn af Sognepræst i Karlebo Povel Olsen Rhod. Steen Rhode omtales som en god, from, ærlig og redelig Mand.⁷⁾ Da Polakkerne i Svenskerkrigen huserede paa Als, havde de Rhode mistænkt for at have gravet Skatte ned; men da de ikke kunde faa noget at vide af ham, naglede de ham fast til et Træ ved i et Hul, som de havde boret i Træet, at anbringe hans Skæg og derigennem slaa et Søm. I denne Stilling maatte Rhode nu staa i Kulden og se paa, at Soldaterne plyndrede Præstegaarden.⁸⁾

Knap 2 Aar efter den første Ægtefælles Død blev Magdalena den 8. Juni 1681 gift med Eftermanden i Præsteembedet Christian Møller,

7) Wiberg: Almindelig dansk Præstehistorie II S 698.

8) Sdj. Maanedsskrift 1931-32, S. 64.

født i Haderslev 27. September 1638, død i Asserballe 9. August 1710, Søn af Conrektor ved Haderslev lærde Skole Joachim Müller († 1648) og Margrethe von Einen. Møller var Sognepræst i Asserballe fra 1680-1710 og Provst for Als Sønder-Herred 1698-1710.

Magdalena Brandt, der døde 1732 og blev begravet 18. September, havde i sit 1. Ægteskab 3 Børn og i 2. Ægteskab mindst 2 Børn:

a. Casper Rhode, døbt i Asserballe 22. September 1669, begravet samme Sted 26. September 1669.

b. Magdalena Cathrina Rhode, døbt i Asserballe 10. April 1671.

c. Anne Rhode, døbt i Asserballe 14. Juni 1674.

d. Margrethe Møller, født i Asserballe 1689, død s. St. 18. Marts 1732, gift 1. Juni 1711 med Hans Hansen Flensborg, født i Flensborg 13. December 1681, død i Asserballe 1739, Sognepræst i Asserballe 1711-1739, Søn af Købmand i Odense Hans Thomsen Flensborg (1649-1717) og Mette Christensdatter (1650-1713). I dette Ægteskab var der 13 Børn.⁹⁾

e. Christine Møller, født i Asserballe 18. April 1693, død i Odense 3. November 1755, gift 1. Gang med Vinhandler i Odense Jacob Hansen Flensborg, Søn af Købmand i Odense Hans Thomsen Flensborg (1649-1717) og Mette Christensdatter (1650-1713), gift 2. Gang i Odense 11. September 1725 med Rektor i Odense Søren Anchersen, født i Bork Præstegaard 4. November 1698, død i Odense 16. April 1781, Søn af Sognepræst Ancher Sørensen Anchersen (1669-1715) og Marie Hansdatter Curtz (1681-1767 eller 1768).¹⁰⁾

Da Anders Brandt døde, blev han efterfulgt i Embedet som Sognepræst af sin ovennævnte Søn Christian Brandt, der var født den 4. Marts 1644. »Onsdagen den 13. Marts«, skriver Anders Brandt i Kirkebogen, »døbte Provsten i Hagenbjerg min anden Søn, som F. N. Hertuginde Eleonore holdt selv til Daaben, og blev kaldet Christian. Og var F. N. Fadder til samme Søn, samt W. Adelig Frue Marike Lützow og W. Jomfru Dorothea Marie von Rhede F. N. Kammerjomfru, samt andre ærlige og fromme Borgere og Naboersker her udi Byen og Nabolag«. 1655 kom han i Skole i Sønderborg og blev Aaret efter den 17. November overflyttet til Sorø, hvorfra han blev Student 1662. 18. Søndag efter Trinitatis, den 28. September 1662 holdt han sin første Prædiken i Nordborg Kirke, og Faderen skriver herom i Kirkebogen, at han »gjorde en god Anfang«. Den 21. Maj 1665 fik

9) Thomas Jessen: Optegnelser om Familien Jessen. Kbh. 1909. S. 45 f.

10) Dansk biografisk Leksikon I. 1933. S. 295.

han Kaldsbrev, den 21. Marts 1666 blev han ordineret i Odense og 2. Søndag efter Paaske, den 29. April s. A. »introduceret i Kirken for en Sognepræst at være, og sang sin første Messe«. Han var nu Faderens capellan cum spe succes til dennes Død og blev derefter hans Efterfølger som Sognepræst. 1684 blev Christian Brandt Provst for Als Nørre-Herred. Han skriver herom i Kirkebogen: »Tirsdagen efter 3. Advent den 16. December var jeg draget ned til Østerholm, hvor jeg fandt den Naade, at H. F. D. min naadige Fyrste og Herre af egen naadige og fri Villie, mod min Forhaabning, gav mig Provste-Titel og Navn, og derforuden al Gunst og Naade tilsagde«.

Brandt tog sin Afsked 1692 og maa være død 1692 eller 1693, uden at det nærmere Tidspunkt dog kan oplyses, da der fra disse Aar mangler nogle Blade i Kirkebogen.

Den 26. Juni 1667 blev han gift med Regina, født i Rise 1647, Datter af Sognepræst i Rise paa Ærø Otto Jacobsen Wordingborg (1611-1674) og Karen Wittinge († 1696). Brudeparret fik i Bryllupsgave af Brudgommens Far en Sølvkande paa 42 Lod og af hver af hans 4 Søskende et Sølvbæger paa 7 Lod.

Hustruen døde i Nordborg den 9. Januar og blev begravet den 20. Januar 1685. Brandt skriver i denne Anledning i Kirkebogen: »Ak allerkjæreste Regina Brandts! I er vel borte af Øinene, men I kommer aldrig af mit Hjerte. I komme ikke til mig, men jeg til Eder!«

Brandt indgik nyt Ægteskab 15. Juni 1686 med Enke Cathrine Paulsen, Datter af Borgmester i Sønderborg Alexander Jepsen og Ingeborg, og Enke efter Christian Paulsen, Sønderborg.¹¹⁾

Christian Brandt havde i 1. Ægteskab 1 Datter og i 2. Ægteskab 5 Børn:

a. Magdalena Brandt, født i Nordborg 19. September og døbt 27. September 1670, død s. St. 1724 og begravet 9. Juni i hendes Fædres Grav i Nordborg Kirke. Ugift. Hun opholdt sig i Hjemmet hos Bager og Kirkeværge Hans Clementsen Hauendorff, der var gift med hendes Kusine Eleonore Elisabeth Brandt.

b. Elisabeth Charlotte Brandt, født i Nordborg 13. Maj og døbt 23. Maj 1687.

c. Augusta Regina Brandt, født i Nordborg 12. Juni og døbt 20. Juni 1688.

d. Augustus Brandt, født i Nordborg 24. August og døbt 28. August 1689.

11) Danske Patriciske Slægter. 1. Samling. 1891. Slægten Paulsen fra Sønderjylland S. 234.

e) Joachim Fredrik Brandt, født i Nordborg 26. Marts og døbt 29. Marts 1691, død s. St. 1695 og begravet 17. April.

f. Charlotta Sophie Brandt, født i Nordborg 26. Marts og døbt 29. Marts 1691, død s. St. 1695 og begravet 17. April.

Christian Brandt efterfulgtes som Sognepræst af Sognepræsten i Oxbøl Didrich Nissen (1656-1693), der dog allerede 8 Uger senere afgik ved Døden. Embedet blev derefter besat med Daniel Nielsen (1660-1721), der beholdt det til sin Død 1721. Nu følger der atter en Mand af Slægten Brandt, idet Dominicus Brandts ovennævnte Søn Hans Caspar Brandt, født i Rise 14. Januar 1688, nøjagtig 100 Aar efter Bedstefaderen Anders Brandt bliver Sognepræst i Nordborg.

Brandt havde studeret først i Kiel og senere i København, hvorfra han blev Kandidat 1713. Kristi Himmelfartsdag den 10. Maj 1721 blev han præsteviet i Egen Kirke og 2. Pinsedag den 21. Maj s. A. introduceret for Tontoft Menighed. Han skriver i Kirkebogen: »Saa holdt jeg ogsaa uformodentlig min Antritts Prædiken paa den samme Dag, paa hvilken min salig Farbroder Hr. Christian Brandt holdt hans Vallet-Prædiken, førend han kort Tid derefter døde«.

1727 blev Brandt Provst for Als Nørre-Herred. Han skriver herom i Kirkebogen: »Mandagen (24. Marts) blev jeg kaldet op paa Slottet, og udi Hertugens Forgemak af høiædle Hr. Amtsforvalter Matthies Christian Junge de andre Herredspræster og Brødre forestillet, efter Serenissimi høie Befaling uværdig at være deres Provst. Jeg havde i en Skrivelse til Velbyrdige Hr. Hofmester d' Holst frabedt mig denne Titel, saasom Sal. Hr. Otte Fred. Brandt udi Hagenbjerg var bleven kaldet Senior; men jeg kunde ikke derudi reussere, idet man gav mig til Svar, at de Nordborgske Hertuger altid havde haft deres Provster, hvorved det ogsaa nu skulde blive. Derpaa blev mit Kaldsbrev og Instruction offentlig af Herredsfogden, Sr. Lorentz Petersen forelæst, og af Amtsforvalteren mig overleveret. Herren forlene mig Viisdom, Mod, Kraft og Styrke at forestaae saadan Funktion retteligen!«

Brandt døde i Nordborg 17. Februar og blev begravet 20. Februar 1740. I Kirkebogen staar der om ham: »Herren havde begavet den sal. Mand med store Gaver, som han og anvendte sit anbettede Pund efter yderste Formue under Guds vældige Bistand, til sin Frelsers Ære og Menighedens Opbyggelse; hvorved det har ei feilet paa Modgang og Besværlighed for ham; thi da han var selv et brændende Lys, saa skinnede han og for os, som en ret Johannes, baade med Lærdom og Levnet, hvorpaa fulgte at han maatte fortæres, eftersom en Sygdom af 9 Uger tilsidst den 17. Februar Efter Kl. 3 udslukkede hans Levnets Lys«.

Brandt blev gift i Nordborg den 15. April 1722 med Valborg Christiane Nielsen, døbt i Nordborg 5. December 1703, begravet s. St. 20. August 1773, Datter af ovenomtalte Daniel Nielsen og Valborg Thorstraten (1674-1742).

I Ægteskabet var der 3 Børn:

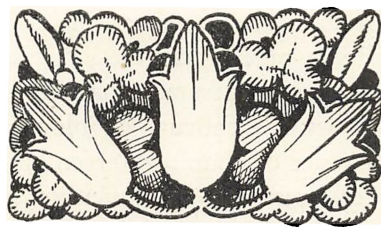
a. August Frederik Brandt, født i Nordborg 13. November og døbt 20. November 1725, Sognepræst i Pløn 1753-1763. Død 1763.

b. Sophie Elisabeth Brandt, født i Nordborg 24. August og døbt 29. August 1727.

c. Daniel Brandt, født i Nordborg 29. August og døbt 5. Oktober 1729, død s. St. 13. Maj 1732.

Kort efter Hans Caspar Brandts Død blev Jens Rasmussen Fangel den 1. Søndag i Advent, 27. November 1740 introduceret som Kapellan for Nordborg Menighed. Denne Jens Rasmussen Fangel, der var født i Fangel paa Fyn den 7. Marts 1706 som Søn af Træskomand Rasmus Jensen og Anna Jensdatter, var gift med Sophie Elisabeth Gommessdatter, født i Ærøskøbing 12. Januar 1712, Datter af Hans Caspar Brandts ovennævnte Søster Ingeborg Brandt og dennes Ægtefælle Købmand i Ærøskøbing Gomme Gommesen († Nordborg 1747, begr. 11. Februar).

Om Jens Fangel, der 1769 blev Sognepræst i Nordborg, og hvis Søn Holger Fangel s. A. blev Faderens Efterfølger, og hans Slægt kan der maaske blive Lejlighed til at berette ved en senere Lejlighed.

OM KAARENE I HALVFJERSERNE

Af R. J. Schmidt, Aabenraa.

Hvad en Malkekone tjente i 70'erne paa Gaarden »Kværnholdt«.

Der var trange Kaar i Fortiden for mange Mennesker. Svært Arbejde blev daarligt lønnet.

Fra 70-erne mindes jeg, at der i Bov, Burkal Sogn, var to Koner, som hver Dag malkede de mange Køer, saa vidt huskes 20 hver, paa den store Gaard »Kværnholdt«, et Par km. nord for Bov. Betalingen for Malkningen var en »Prøjser« (3 Mark) om Ugen. Ja, det var en lille Betaling for en saadan Ydelse. Men alligevel greb de to Koner med Glæde Chancen — det gav jo 12 Mark om Maaneden, det blev til 144 Mark aarligt. Man regnede med de Penge, og de kunde under ingen Omstændigheder undværes i Husholdningen.

Den ene af Konerne gik en Efteraarsaften vild — hendes Lygte var slukket af Stormen, og Konen flakkede rundt i et Par Timer. Saa kom da endelig Toget fra Tønder, og hun blev orienteret over Stedet og Omgivelserne. —

Godgørenhed til Julen i Øster Højst Sogn.

Jeg mindes fra mine Drengaar i Øster Højst, at Bønderfolk var meget godgørende mod Fattige, og dem var der en hel Del af i Sognet.

Op imod Julen uddeltes der Rug til Brød samt andre Naturalier, saa Smaafolk kunde fejre en glad Jul, uden Bekymringer for Mad og Drikke. Særlig huskes der, at der blev uddelt en Mængde *Sødmælk*.

Gamle Enkefru Margrethe Rossen, f. Schmidt, Lavgade 12, Aabenraa, har fortalt mig, at Gaardejer Eskild Callesen paa »Vittegaard«, Øster Højst Sogn, lod slagte en fed Ko og lod Kødets uddele til Fattigfolk. Det var i Begyndelsen af 70-erne. Eskild Callesens Navn pristest derfor i høje Toner, og ved hans Begravelse var der et stort Følge. Han mindes af mange Mennesker den Dag i Dag.

Fru Rossén, der stammer fra »Snurom« ved Bov i Burkal Sogn, tjente paa »Vittegaard« som ung Pige. Hun er nu 89 Aar gammel, men husker grant endnu. Eskild Callesens Hustru, som populært kaldtes »Mutter«, var ogsaa meget godgørende mod Fattigfolk. Det var efter hendes Død, at E. Callesen fandt paa at slagte en Ko hvert Aar ved Juletid til Fordeling.

*Hvad man bestilte i Regnvejr paa Bøndergaardene
i Juni Maaned.*

I min Barndomsby Øster Højst var der for 60 Aar siden en større Renselsesproces i Gang i Stald og Lade — mest i Regnvejr, naar der ikke kunde blive forrettet noget i Marken eller paa Heden eller Mosen.

Stalden blev grundigt renset — det var ogsaa højst nødvendigt; der blev kalket, og mellem Stenene paa Baasen blev alt Snavs taget bort. Da var der *Lopper* i Massevis, og de Smaadyr krøb ind i ens Skjorte og stak noget saa forfærdeligt. Man maatte have rent Linned og Tøj paa efter endt Arbejde. —

I Lo og Lade blev der ogsaa gjort et intensivt Arbejde; det gjaldt jo om at have det pænt og rent, naar Høet skulde køres ind. Spindelvæv blev fejtet bort, og Edderkopperne havde det ikke godt. De flygtede til alle Sider og blev helt husvilde. Men en saadan Proces var nødvendig — man behøver blot at tænke paa de gamle Lader og Stalde i fordums Dage. Nu er det bleven helt anderledes, og der er i hygiejnisk Henseende bleven gjort meget — især med Hensyn til *Staldene*, hvor der før i gamle Dage var »Slyd«; det vil sige løse Brædder til Loft.

DANSK MASKINOPLAG ^{A/S}

(JØRGEN M. HANSEN)
Aabenraa - Telf. 2044

Sønderjyllands ældste og største Specialforretning i Maskiner
for Landbruget.

Ringsted Jernstøberi og Maskinfabrik

Aktieselskab
RINGSTED

Jydsk Grundejerkreditforening

Herning.

Udlaan: $\frac{1}{4}$ 1944: 233.651.400 Kr.

Reserver: $\frac{1}{4}$ 1944: 11.392.144 Kr.

GRAM

KØLEANLÆG

Brødrene Gram ^{A/S}

Vojens

HUSK VORE CISTERNER

»Phønix Model 33«, »Ideal 1935« og

»Phønix-Duplex« (dobbeltskylende).

Maskinfabriken Phønix Odense

POUL KRØJGAARD

Trikotagefabrik

HERNING

Telf. 406

Hans Jensens Eftf.

Trikotagefabrik

I K A S T

DIPLOM-IS.

Haderslev Telef. 1160

Vejen Telef. 3

Aktieselskabet

Dansk Galoche- og Gummifabrik

København

Køge

^{A/S} Kulkompagniet

^{A/S} De forenede
Kalkværker

Thisted

ASMUS HANSEN

Kolonial- og Kortevarer
en gros

Haderslev

Smith & Co. ^{A/S}

Cykler og Cykledele
en gros

ODENSE

Carl J. Ulrich & Søn

Aktieselskab

Haslev - Telefon 600

Morsø Textilfabrik A/S

Telefon 575 (2 Linier)

Nykøbing Mors

Poul Pedersen

Landsretssagfører

Vejle

Aktieselskabet

Skive Markfrøkontor

Frøavl - Frøhandel

Skive.

Telf. 94. 2 Lin.

Marie Christensen

Hjemmebageri & Conditori
med Thesalon

Bispetorv - Aarhus
Telefon 1939 - 3222

Historisk Samfund for Sønderjylland

udgiver „Sønderjydske Aarbøger“ III. Række, og „Sønderjydsk Maanedsskrift“.

Redaktionsudvalg for „Sønderjydske Aarbøger“ bestaar af Lausten-Thomsen, Hans Lund og Johan Hvidtfeldt. Lausten-Thomsen og Cl. Eskildsen danner Redaktionsudvalg for „Sønderjydsk Maanedsskrift“.

Medlemsbidraget er 5 Kroner aarlig eller mindst 100 Kr. én Gang for alle. Medlemmerne modtager „Sønderjydske Aarbøger“ *gratis*. „Sønderjydsk Maanedsskrift“ kan bestilles hos Posten og koster 1 Kr. 65 Øre fjerdingaarligt. I Boghandelen eller bestilt hos Cl. Eskildsen koster det 1 Kr. 50 Øre frit tilsendt. Indmeldelser i Historisk Samfund modtages af alle Bestyrelsesmedlemmer. *Opkrævningen af Medlemsbidraget* sker ved Tilsendelsen af 1. Halvbind af Aarbøgerne.

Ældre Aargange af „Sønderjydske Aarbøger“ kan, for saa vidt de haves, faas mod Betaling af tilsvarende Medlemsbidrag: 5 Kr. for en hel Aargang, 2 Kr. 50 Øre for et Halvbind + Porto.

Ogsaa *Festskriftet til H. P. Hanssen* faas af Medlemmerne for 5 Kr. + Porto, saa vidt Oplaget rækker.

Sorø Amtstidende

Dagligt Gennemsnits-Oplag
for 1. Halvaar 1944 if. Dansk
Oplagsk. **17.091 Eksempl.**

Akциденstrykkeri, Lystryksanstalt, Clichéfabrik, Bogbinderi

Hovedkontor: **Slagelse**. Telf. 2000.

Hovedstadskontor: Telf. Palæ 4758.

Østsjællands Folkeblad

Køge

Oplag 10.400

HEJMDAL

Landsdelens Blad

P. Juhl Nielsen

Entrepenør

Tlf. 213

Gl. Kirkevej 45 . Herning

Holbæk Amtstidende **Odsherreds Tidende**

Enhver Bilist kender Holbæk Amts gode Veje — enhver

Annoncør kender den gode Vej til Kunderne i Holbæk Amt,

Telefon Holbæk 71 Telefon Nykøbing 7

**RINGSTED
FOLKETIDENDE**

Fyns Tidende

hurtigst og bedst.

Carl M. Cohr's

Sølvvarefabriker

Aktieselskab

Fredericia

Roskilde Dagblad Byens og Egnens Blad
*Søger De Husassistent eller anden Medhjælp, da averter i
Roskilde Dagblad. Søger De Plads i Nærheden af Køben-
havn, faar De den bedst gennem en Annonce i Roskilde
Dagblad. Vort Trykkeri leverer Tryksager af enhver Art.
Telefon Roskilde 601 (2 Linier).*

Aalborg Stiftstidende

Nordjyllands største Dagblad

Odense Frøkontor

Odense

Aktieselskabet

Tapetfabriken „FIONA“

FAABORG

Kjøge
Andels-Svineslagteri

Køge

Nakskov Dampmølle

Aktieselskab

NAKSKOV

Frederikshavn
Mælkeforsyning

TEKSTILFABRIK

Import

En gros

Herning.

Lolland-Falsters
Andels-Svineslagteri

Nykøbing Fl.

Haderslev Amts aut. Destruktionsanstalt

Telefon Hammelev 32.

Selvøde og syge Dyr afhentes overalt i Distriktet.

Ringsted
Andels-Svineslagteri

RINGSTED

Haslev Gymnasium - *Kostskole for Drenge*

Eksamensret til Mellemkole-, Real- og Studentereksamen.
Alle Oplysninger ved Henvendelse til
Peter Kæstel, Rektor. Haslev.

Helsingø Kost- og Realskole

NORDSJÆLLAND

Skolen er beliggende i en smuk skovrig Egn nær Kattegat. Skolebygningen er ny og tidssvarende. Universitetsuddannede Lærere.
Program sendes. *O. Nelsson*

Stenhus Kostskole, Holbæk

Rektor Svend Larsen

Fra 1. August 1944 særskilt nyoprettet Gymnasieafdeling for Piger.

IKAST SKAANERFABRIK

P. Chr. Mikkelsen

IKAST

THOMAS JENSEN

TRIKOTAGEFABRIK

IKAST . TELF. 136

H. C. Hansen

Trikotagefabrik

Ikast

Telf. 21

BRUUN & SØRENSEN A/S

Kgl. Hofleverandør
grundlagt 1893

INGENIØRFØRRETNING

Varme - Sanitet - Gas - Vand - Elektricitet

AARHUS

Kannikegade 18

Tlf. Nr. 4362 - 4363 - 4364

KØBENHAVN

Niels Ebbesenvej 20

Tlf. C. 5036

Køb dansk Arbejde!

Jydsk
Trikotagefabrik A/S

IKAST

NIELS LARSEN'S

TRIKOTAGEFABRIK

Hammerum

Snoghøj Gymnastik- højskole Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.
Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Lyngby Cementstøberi

C. M. NIELSEN

TELEFON 330

Fremvej 1b. Gyldendalsvej 6

*A/S Sønderjydsk
Frøforsyning*

Frøavl og Frøhandel.
AABENRAA

Nordisk Trikotagefabrik

Haderslev

Harald Bo Bojesen

Boghandel

AABENRAA

I. B. Bruun & Sør^{A/s}

Nyköbing F.

Maskiner for Trøeindustrien.

„CIMBRIA“

Tømmerhandel A/S

Aabenraa

Trælast - Bygningsartikler
Støbegods

Tlf. 2006 - 2007 - 2008

Dyekjær & Christensen

Fiskeeksport

Ringkøbing

SLÆGTSTOBESKRIVELSE BIBLIOTEK

Aktieselskabet

Motorfabriken „Frederikshavn“

Til alle Festligheder

PREMIER IS

Esbjerg

Støt dansk Industri

A/S FAXE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16

Telefon Central 9123

JORDBRUGSKALK

97 pCt. kulsur Kalk i Varen, som
den leveres - ca. 100 pCt. passerer 1 mm Sigte

**NAKSKOV
SKIBSVÆRFT**
NAKSKOV DANMARK

Oscar Christensen

Kolonial en gros

Kolding — Varde — Haderslev — Aabenraa

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717

KØBENHAVN

Kirkegaard & Co A/S

Trikotagefabrik

HERNING

Adda

Korsetterne virker slankende,
sitter eminent og er beha-
gelige i Brug.

A/S P. SCHOU & CO.
TRÆLASTHANDEL

Kolding (Grundl. 1840)

JESPER NIELSEN

TRICOTAGEFABRIK

HERNING

N. P. Hansen & Co.

Spedition — Kontrol
og Pakhusforretning
Odense

Aktieselskabet

Helsingørs Væveri

Helsingør.

Aktieselskabet

Køge Trævarefabrik

Køge

AKTIESELSKABET DE DANSKE SPRITFABRIKKER.